

Zbatimi i Skemës Kombëtare të Certifikimit për F-Gazet në Shqipëri Progresi dhe eksperiencia praktike

Shqipëria ka ndërmarrë vitet e fundit hapa të rëndësishëm drejt krijimit të një sistemi të strukturuar kombëtar certifikimi për profesionistët që punojnë me gazet serrë të fluoruara (F-gazet). Ky proces ka kaluar nga faza e ndërtimit të kuadrit ligjor në zbatim praktik, me një rol aktiv dhe konkret të Njësisë Kombëtare të Ozonit.

Baza ligjore u krijua me miratimin e Ligjit për Gazet Serrë të Fluorua në shkurt të vitit 2023. Megjithatë, tranzicioni kërkonte më shumë sesa vetëm një ligj. Në nëntor 2024, me anë të një Vendimi të Këshillit të Ministrave, u krijua për herë të parë një sistem kombëtar certifikimi i strukturuar, që përcakton kush duhet të certifikohet, për cilat aktivitete kërkohet certifikimi, si trajnohen dhe testohen teknikët, si funksionojnë organet e certifikimit dhe si ruhet kompetenca profesionale me kalimin e kohës.

Kuadri i ri sjell një ndryshim të rëndësishëm në mënyrën si konceptohet puna teknike me F-gazet. Teknikët nuk pritet më vetëm të riparojnë apo mirëmbajnë pajisjet, por edhe të parandalojnë rrjedhjet e gazeve, të rikuperojnë gazet ftohëse në mënyrë të sigurt, të kuptojnë ndikimin klimatik të tyre dhe të punojnë me teknologji alternative me ndikim më të ulët klimatik.

Skema e certifikimit zbatohet në një gamë më të gjerë sektorësh sesa vetëm sistemet tradicionale frigoriferike dhe të kondicionimit të ajrit. Ajo përfshin gjithashtu transportin frigoriferik, pompat e nxehtësisë, sistemet e mbrojtjes nga zjarri, pajisjet elektrike (switchgear) dhe pajisjet me bazë solventësh. Kjo pasqyron një qasje më të gjerë mjedisore, që synon jo vetëm kontrollin e gazeve, por të gjithë zinxhirin teknik ku ato përdoren.

Sistemi shqiptar bazohet në kategori certifikimi, në përputhje me standardet europiane. Katër kategoritë përcaktojnë nivele të ndryshme autorizimi, në varësi të aktivitetit, madhësisë së pajisjeve dhe nivelit të ndërhyrjes në qarkun frigoriferik. Paralelisht janë zhvilluar katër module të dedikuara trajnimit për sistemet frigoriferike dhe të kondicionimit, sistemet e mbrojtjes nga zjarri, pajisjet elektrike dhe pajisjet me bazë solventësh.

Certifikimi bazohet në demonstrimin real të kompetencës dhe jo vetëm në pjesëmarrjen në trajnim. Kandidatët duhet të përfundojnë programin përkatës të trajnimit dhe të kalojnë me sukses si testimin teorik, ashtu edhe atë praktik. Ky është një nga elementët më të rëndësishëm të skemës shqiptare, pasi krijon një sistem real verifikimi të aftësive teknike dhe përgjegjësisë mjedisore.

Kuadri i ri parashikon gjithashtu një periudhë tranzitore deri në 24 muaj, duke u lejuar teknikëve të vazhdojnë punën ndërkohë që janë të regjistruar në programe certifikimi dhe punojnë nën mbikëqyrjen e personave të certifikuar. Kjo qasje mundëson zbatimin gradual të sistemit pa krijuar bllokime të tregut.

Një komponent tjetër i rëndësishëm është kërkesa që organet e certifikimit të akreditohen sipas standardit ISO/IEC 17024, duke garantuar transparencë, besueshmëri dhe përputhje me standardet ndërkombëtare. Publikimi i listës së organeve të autorizuar nga autoriteti kombëtar i akreditimit forcon më tej besimin në treg dhe kontrollin institucional.

Një nga aspektet më interesante të eksperiencës shqiptare është fakti se aktivitetet e zbatimit nisën përpara se sistemi i plotë institucional të bëhej funksional. Në vend që të pritej përfundimi i të gjitha strukturave, Njësia Kombëtare e Ozonit zgjodhi një rol aktiv, duke investuar paraprakisht në ndërtimin e kapaciteteve teknike.

Në bashkëpunim me UNEP, Centro Studi Galileo në Itali, Barleti Group dhe Tirana College of Technology, u organizuan disa aktivitete trajnimi dhe certifikimi për teknikët shqiptarë të sektorit RAC sipas standardeve europiane.

Programi i parë i trajnimit u zhvillua në qershor 2023, përpara miratimit formal të skemës kombëtare të certifikimit. Nëpërmjet bashkëpunimit ndërmjet Njesisë Kombëtare të Ozonit, Centro Studi Galileo dhe Barleti Group, 15 teknikë u trajnuan dhe certifikuan sipas standardeve europiane.

Një program i dytë u zhvillua në nëntor 2023 në bashkëpunim me Centro Studi Galileo dhe Tirana College of Technology, ku u trajnuan dhe certifikuan 19 teknikë.

Programi i tretë i trajnimit dhe certifikimit u organizua në maj 2026 në bashkëpunim me Centro Studi Galileo dhe Tirana College of Technology, duke çuar në certifikimin e 24 teknikëve të tjerë.

Si rezultat i këtyre aktiviteteve, Shqipëria ka tashmë 58 teknikë RAC të trajnuar dhe certifikuar sipas standardeve europiane, edhe përpara se skema kombëtare e certifikimit të bëhet plotësisht funksionale. Këto certifikata regjistrohen në regjistrin përkatës europian të certifikimit, duke u dhënë teknikëve kredenciale profesionale të njohura ndërkombëtarisht.

Procesi i zbatimit ka avancuar edhe në nivel institucional. Kolegji Teknik “Harry Fultz” ka nisur kontaktet me autoritetin kombëtar të akreditimit dhe ka dorëzuar dokumentacionin përkatës për fillimin e procesit të akreditimit, me synimin për t’u bërë institucioni i parë në Shqipëri i autorizuar për të zhvilluar aktivitete trajnimi dhe certifikimi sipas skemës kombëtare.

Eksperienca shqiptare tregon se tranzicioni në sektorin RAC nuk fillon vetëm me miratimin e ligjeve. Ai fillon kur ndërtohen aftësitë profesionale, zbatohen standardet dhe ndryshon mënyra si funksionon sektori në praktikë.

Në të njëjtën kohë, mbeten ende sfida të rëndësishme, si rritja e kapaciteteve të certifikimit, garantimi i cilësisë së programeve të trajnimit, forcimi i testimit praktik, përmirësimi i kontrollit në terren dhe administrimi efektiv i regjistrit të personelit të certifikuar.

Një tjetër parim i rëndësishëm i skemës shqiptare është fakti se certifikimi nuk është i përhershëm. Certifikatat kanë një vlefshmëri prej dhjetë vitesh dhe kërkojnë përditësim të vazhdueshëm profesional, ndërsa sektori evoluon me gaze të reja, teknologji të reja dhe standarde të reja sigurie.

Eksperienca e deritanishme tregon se zbatimi i suksesshëm nuk varet vetëm nga institucionet, por edhe nga teknikët që punojnë çdo ditë në terren, duke instaluar, mirëmbajtur, kontrolluar rrjedhjet dhe rikuperuar gazet ftohëse sipas standardeve mjedisore.

Përmes këtij procesi, Shqipëria ka hedhur tashmë hapa të rëndësishëm drejt ndërtimit të një sektori RAC më profesional, më të përgjegjshëm ndaj mjedisit dhe më të orientuar drejt standardeve europiane.